

Stelian Neagoe

UNIREA BUCOVINEI CU ROMÂNIA-MAMĂ

28 Noiembrie 1918



**EDITURA
INSTITUTULUI DE ȘTIINȚE POLITICE
ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE
„ION I. C. BRĂȚIANU“**

București, 2018

CUPRINS

UNIREA BUCOVINEI CU ROMÂNIA-MAMĂ 28 noiembrie 1918

<i>SCURT ITINERAR ISTORIC</i>	6
Răpirea Țării de Sus a Moldovei	7
Resurecția dezrobitoare	10
<i>PARTEA GUVERNULUI MARGHILOMAN LA UNIREA BUCOVINEI CU ROMÂNIA.....</i>	16
<i>DE-A PURURI REUNITĂ CU PATRIA ROMÂNĂ...</i>	26
Congresul Unirii Bucovinei	27
<i>TRATATUL DE PACE DE LA SAINT-GERMAIN</i>	38
<i>ACTUL UNIRII CU BUCOVINA RATIFICAT DE PARLAMENTUL ROMÂNIEI MARI.....</i>	42
<i>Documente</i>	
<i>PRELIMINARIILE UNIRII BUCOVINEI.....</i>	53
Ședințele Consiliului Național Român	53
Prima ședință — 27 octombrie 1918	54
A doua ședință — 12 noiembrie 1918	60
A treia ședință — 13 noiembrie 1918	77
A patra ședință — 25 noiembrie 1918	127
<i>CONGRESUL GENERAL AL BUCOVINEI DIN 28 NOIEMBRIE 1918</i>	149

Respect pentru oameni și cărți

Fise de dicționar

TREI SCHIȚE BIOGRAFICE

DE LIDERI UNIONIȘTI	165
Iancu Flondor	166
Ion Nistor.....	174
Gheorghe (George) Grigorovici (Grigoroviță)	181
FACSIMILE	189
ILUSTRAȚII	211
Indice – nume de persoane	257

Răpirea Țării de Sus a Moldovei

Răpirea Țării de Sus a Moldovei de către Imperiul Habsburgic a fost *târguită* ca atare cu Imperiul Otoman la 7 mai 1775, prin așa-zisa Convenție de la Constantinopol.

În urma înfruntării armate ruso-turce din 1769-1774, Pacea de la Kuciuk-Kainargi marcase un început de trecere a Principatelor Române de sub suzeranitatea otomană sub protectoratul țarismului învingător în război.

Și totuși...

Deja în ultimii ani de beligeranță ruso-turcă, Habsburgii — după cum le era năravul — tot împinseseră semnele de hotar („pajurele împărătești“) peste coastele carpatine, creând un corдон destul de adânc în pământul străbun al românilor. Pentru ca, în final, Imperiul Habsburgic să profite de sleirea combatanților în luptele ruso-turce, spre a revendica Țara de Sus a Moldovei — sub cuvânt perfid că aceasta fusese cândva inclusă în Pocuția, provincie aflată după împărțirea Polonei (1772) în stăpânirea austriacă. De asemenea, imperialii de la Viena motivaseră acea „rectificare de frontieră“ și prin necesitatea creării unei linii de comunicații mai directe între Transilvania și Galiția — provincie răsluită tot în urma împărțirii Poloniei din 1772.

În consecință, odată cu retragerea armatelor rusești, în toamna lui 1774, trupe austriece au ocupat succesiv, cu de-a sila, ținuturile Cernău-

Respect pentru oameni și cărți

țiului, Câmpulungului și Sucevei. Iar pentru convertirea otomană la faptul împlinit, Habsburgii au folosit mijloacele de convingere ce le erau proprii — de la intimidare, la corupere.

La Constantinopol, trimisul Împărătesei Maria Tereza, baronul Thungut, a prezentat o hartă măsluită, în care teritoriul românesc revendicat era redus la o fâșie banală de pământ — insignifiantă, chipurile, în comparație cu atitudinea mai mult decât binevoitoare a Vienei față de Poarta Otomană în timpul războiului său cu Rusia. Iar atunci când rezistențele turcești au părut de netrecut, versatilul baron a uzat de arma infailibilă, atât de dragă otomanilor — a darurilor în mii de galbeni, briliante, obiecte cu pietre prețioase, oglinzi venețiene, porțelanuri etc. Întreaga delegație otomană a fost, astfel, cumpărată: dragomanul Porții, Costache Moruzi, a primit 2 500 de galbeni; comisarul turc însărcinat cu marcarea frontierei, Tahir Aga, și capuchehaia Domnitorului Moldovei la Constantinopol, Iacovachi Rizo, au primit câte 1 000 de galbeni fiecare; pașa de Hotin, însărcinat cu supravegherea delimitării graniței — a primit 30 000 de florini. Nu e vorbă că mai apoi, prinzând Sultanul Abdul Hamid I de veste că fusese trădat, s-a răzbunat crunt: Costache Moruzi fiind scurtat de cap prin folosirea iataganului capugiului...

Rusia — cu toată noua-i alură protectoare — era prinsă până peste cap în cârdășia cu Viena, privind împărțirea Poloniei, pentru ca să dozească a schița vreun gest de apărare a integrității Moldovei.

Pe de altă parte, marele Domnitor român Grigore Ghica — după ce a solicitat în zadar protecția Împărătesei Ecaterina a II-a — a protestat cu vehemență și în repetate rânduri, la Poarta Otomană împotriva sfârtecării trupului țării. Rezultatul: capugiul trimis de la Stambul a retezat capul Domnitorului patriot, în chiar capitala sa Iași, în mijlocul unei lumi încă blocată de narcoza „firmanului împărătesc“.

Și cum o nenorocire nu vine niciodată singură, tranzacțiile oneroase pentru stabilirea frontierei, purtate de austro-turci la Balamutca (ianuarie 1776) au dus la ruperea din Moldova a încă 46 de sate românești, în plus față de cele *tocmite* prin Convenția de la Constantinopol.

Habsburgii au încorporat noul teritoriu copleșit sub formula „Moldova austriacă“, denumindu-l mai târziu Bukovina (Bucovina) — în limba slavă, pădure de fag, cum și erau legendarii codri ai Cosminului — în ideea de a masca întrucâtva crima anexării. Sub această formă, Bucovina a fost stăpânită de regim de administrație militară austriacă, iar de la 1786 înainte a fost alipită Galiției — ca o simplă circumscripție a fostei provincii poloneze.

Resurecția dezrobitoare

Lupta românilor bucovineni pentru eliberarea de sub asuprirea străină și revenirea la România-mamă a fost lungă și anevoioasă. Nu este locul în aceste pagini de sinteză unionistă să evocăm toate acțiunile desfășurate de-a lungul timpului pentru revenirea la matca română. Vom insera doar câteva coordonate preliminare bucovinene circumscrise Epopeii Întregirii, precum și actele istorice înfăptuite în neuitata zi de 28 Noiembrie 1918.

La 22 octombrie 1918 a apărut la Cernăuți primul număr al gazetei *Glasul Bucovinei*, editată de o pleiadă de intelectuali români bucovineni, în frunte cu profesorul universitar Sextil Pușcariu. Cităm din declarația-program *Ce vrem?* a noii publicații: „Pretindem ca împreună cu frații noștri din Transilvania și Ungaria, cu care ne găsim în aceeași situație, să ne plămădim viitorul, care ne convine nouă, în cadrul românismului“.

Tot în acea vreme, Clubul Parlamentar Român din Viena a fost transformat în Consiliul Național Român din Austria, din care făceau parte — între alții — bucovinenii Constantin Iosipescu Grecul — în calitate de președinte, Gheorghe Grigorovici, cunoscut lider social-democrat.

Curând, în ziua de 27 octombrie 1918, deputați români bucovineni din Parlamentul vienez, foști deputați din Dieta Bucovinei, primarii români din localitățile Țării de Sus a Moldovei, împreună cu alți reprezentanți ai provinciei istorice românești s-au întrunit în Sala Mare a Palatului Național din Cernăuți, unde au pus bazele Adunării Constituante.

În cadrul acelei Adunări Reprezentative, președintele ei ales, Iancu Flondor, a ținut să vestească, în primul rând, că „o iobăgie de aproape un secol și jumătate, pe cât de dureroasă, pe atât de rușinoasă e pe sfârșite. Poporul român din Bucovina e pe cale de a sparge și lepăda lanțul care i-a ferecat sufletul. Liberi, în puterea suveranității naționale, dumneavoastră veți hotărî astăzi ce veți afla de bine pentru un viitor fericit și falnic al neamului românesc din Bucovina“. În aceeași ordine de idei, liderul social-democrat Gheorghe Grigorovici a afirmat răspicat că voiește „o Românie Mare care să cuprindă toate teritoriile românești... Unirea românilor“ fiind „un ideal și o țintă pe care o vor urmări românii totdeauna și în veci, în tot momentul și în toate împrejurările. Bucovina trebuie restituită patriei“.

Moțiunea adoptată de Adunarea Constituantă, pe fondul muzical al lui *Deșteaptă-te române!*, cuprindea următoarele patru puncte:

„1. Reprezentanții poporului din Bucovina, întruniți astăzi în ziua de 27 octombrie 1918 în capitala Bucovinei, se declară — în puterea suveranității naționale — Constituantă a acestei țări românești.

2. Constituanta hotărăște Unirea Bucovinei integrale cu celelalte țări românești într-un Stat național independent și va purcede spre acest scop în deplină solidaritate cu românii din Transilvania și Ungaria.

3. Spre a conduce poporul român din Bucovina și a-i apăra drepturile și spre a stabili o legătură strânsă între toți românii, Constituanta instituie un Consiliu Național de 50 membri. În afara lui nu recunoaștem nimănui dreptul de a hotărî sau trata asupra poporului român din Bucovina.

4. Constituanta respinge cu hotărâre orice încercare de a ținti la știrbirea Bucovinei, dorește însă să se înțeleagă cu populațiile conlocuitoare”.¹

Adunarea Constituantă și-a desemnat Consiliul Național, compus din cei 50 de membri, cu Iancu Flondor — președinte; Dionisie Bejan, Dori Popovici, Sextil Pușcariu — vicepreședinți; Vasile Bodnărescu, Radu Sbiera, Laurentie Tomoioagă — secretari. În fine, într-o altă ședință a Consiliului Național Român a fost hotărâtă convocarea Congresului General al Bucovinei, pentru data de 28 noiembrie 1918, care să decidă asupra viitorului provinciei în care-și avea cetatea de scaun și mormântul de veci Domnitorul român Ștefan cel Mare și Sfânt.

Consiliul Național Român al Bucovinei a înaintat o adresă, la 2 noiembrie 1918, Consiliului de Miniștri al României aflat la Iași, prin care îl

¹ Ion Nistor, *Unirea Bucovinei, studiu și documente*, București, 1928, p. 37.

înștiința de hotărârile adoptate în Adunarea Constituantă (27 octombrie 1918) și solicita admiterea unui agent diplomatic bucovinean pe lângă Guvernul Regelui Ferdinand I.

Între timp, urmare a Păcii de la Brest-Litovsk (3 martie 1918), Austria și Ucraina au pus la cale un acord secret prin care despărteau Galiția de Vest de cea de Est — acesteia din urmă, cu populație majoritară ucraineană, urmărind să-i fie anexată Bucovina și împreună să formeze o provincie autonomă în cadrul Republicii Populare Ucrainene. Tranzacția urma să se facă în schimbul unui milion de puduri de grâu livrat de Ucraina către Austria înfometată.

Demascând, în Parlamentul de la Viena, manoperele revizioniste austro-ucrainene, deputatul C. Iosipescu-Grecul a declarat cu toată fermitatea: „Ținem la dreptul istoric al românilor pe pământul Bucovinei, care prin un șir de secole a fost o parte a Moldovei și locul de reședință al Principilor ei, și ținem de aceea ca Bucovina să rămână întreagă, neîmpărțită”.¹

Spre finele anului 1918, vechii și prezumtivii asupritori ai Bucovinei au încercat împărțirea acesteia din urmă prin crearea unui condominiu româno-ucrainean prezidat de românul Aurel Onciul (fost deputat în Parlamentul de la Viena) și ucraineanul Omelian Popovici. Replica dată de președintele Consiliului Național al Bucovinei, Iancu Flondor: „A se ști că dl Aurel Onciul nu face parte din Consiliul Național

¹ *Viața nouă*, anul V, nr. 12 din 18 august 1918.